

<http://doi.org/10.31861/pytlit2024.109.022>

УДК 82(091)

АНТРОПОНІМИ В РОМАНІ Ф. ПЕРЕТТІ «ВІЗИТ»

Анелія Польщак

orcid.org/0000-0002-7687-8616

polshchakaneliya9@gmail.com

Кандидатка філологічних наук, старша викладачка

Кафедра англійської мови

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

Вул. Сковороди, 2, 04655, м. Київ, Україна

Анотація. Розглянуто важливі антропоніми у романі «Візит» Френка Перетті – непересічного автора у жанрі християнської фантастики, твори якого ставлять у один ряд із повістями та романами Толкіна та Льюїса. Антропоніми у цьому творі Перетті набувають особливої ваги через глибинний значеннєвий зв'язок із літературною, біблійною традицією, що оприявнюється завдяки застосуванню методу уважного читання. Надання автором імен своїм героям свідчить про його бачення тексту, персонажів, мовної картини світу, дійсності, є одним із факторів, що визначає ідейно-смісловий рівень твору. Тому подібні дослідження відкривають широкі перспективи у цих сферах. Розвідка зосереджена на таких антропонімах твору, як низка персонажів із варіантами імені Марія, які також включають вагомий елемент символічності, ряді імен, що належать одному персонажу й віддзеркалюють еволюцію героя та його самоідентифікацію, взаємне підсилення імен та прізвищ персонажів. Так, набір імен, пов'язаний із Бренденом Ніколсом (Джастіном Кентвелом), виявляє еволюцію персонажа від особи, яка зазнає страждання, до лжемесії з ознаками фальшивого блиску та пафосу. Перевага дослідження – врахування функціональності антропонімів, що, завдяки широкому використанню, сприяють наданню якості персонажів об'єктам оповіді (наприклад, церква, присвячена Богородиці полів). Взаємне посилення значеннєвості різного ступеня антропонімів можна простежити як у персонажів із тенденцією до виразної гомогенної позитивної спрямованості (Меріан Чярделлі, Кайл Шерман), так і в героя з більш різноманітною гамою оцінки якостей особистості (Брендон Ніколс). Саме наявність

різних, непов'язаних чи мало пов'язаних між собою значень імені допомагає створити об'ємний рельєфний образ героя (як-от у випадку із Бренденом Ніколсом) і залишити читачу свободу для власного сприйняття та трактування персонажів.

Ключові слова: «Візит» Френка Перетті; антропоніми; християнська фантастика.

Френк Перетті – непересічний християнський автор, який пише в жанрі християнської фантастики і твори якого логічно по-своєму продовжують традицію християнського літературного відродження, започатковану в кінці двадцятого століття рядом авторів, передусім європейського походження. Кінцеві дати християнського літературного відродження, як правило, обмежують 1960-ми роками та роблять наголос передусім на переважну частину творів авторів, які були католиками (Ф. Моріак, Ж. Бернанос, Г. Грін, Ж. Грін, П. Клодель, Г. К. Честертон, Л. Блуа, Ж.-К. Гюїсманс, Ш. Пегі, І. Во, М. Спарк, Дж. Р. Толкін). Водночас деякі дослідники ставлять твори Перетті у один ряд із романами та повістями Толкіна та Льюїса (Christian 2018: с. 349–350, 364; Guelich 1991: с. 33–34). І хоча творчості Перетті в англійській літературі присвячено кілька досліджень (Watanabe 2012; Gutjahr 2002; Howard 1994), для україномовного читача та дослідника автор залишається недостатньо осягненим і вивченим. Ця тематика висвітлена у дуже вузькому колі праць переважно однієї дослідниці (Хаботнякова 2018; Хаботнякова 2019; Хаботнякова 2020).

З іншого боку, антропоніми в романі Перетті «Візит» набувають особливої ваги, оскільки цей твір виявляє глибинний значеннєвий зв'язок із літературною і, зокрема, біблійною традицією. Як автор називає своїх героїв, свідчить про те, що він хоче сказати своїм твором, про авторське бачення дійсності, тексту, персонажів, мовну картину світу, ідейно-смісловий рівень твору. Тому, попри те, що вивченню онімної лексики присвячено немало розвідок, її дослідження, безумовно, відкриває широкі перспективи. Серед останніх викладів стосовно вищезначеної тематики аналізу онімної лексики найцікавішими видаються праці Г. Лукаша, Х. Павлюк, О. Карпенко та Т. Варбанець (Лукаш 2023; Павлюк 2021; Карпенко і Варбанець 2020). Зокрема, Г. Лукаш узагальнює

здобутки теоретичної ономастики та виділяє аргументовані тези для подальшого розвитку цієї галузі в сенсі відкритості до постійних змін, що відбуваються у культурному та мовному середовищі. Х. Павлюк демонструє використання різних прийомів для аналізу імен у контексті сучасного твору. О. Карпенко та Т. Варбанець аналізують нову сферу онімної лексики, досліджуючи різні фактори в структурі її творення.

Стаття має на меті проаналізувати сукупність найвагоміших імен в романі Перетті «Візит», їх значення та вплив на формування розуміння ролі та значення персонажа. У результаті проведеного різнобічного аналізу та порівняння видається виправданим зосередити увагу передусім на вагомій символічності імені Марія у цьому творі Перетті. Традиція надання цьому імені символічності існує і фіксується вже не одне століття. Наприклад, дослідниця Оксана Неймет відзначає, що у літературній традиції у християнському світі ім'я Марія (англійською Mary) стало символом жіночності, мудрості, любові, доброти, глибокої духовності, чистоти, самопожертви і самовідданості (Неймет 2001).

Символіка імені Марія виявляється через функціональну взаємодію кількох персонажів. Це передусім Богородиця Діва Марія, у церкві якої починаються чудеса лжемесії Брендона Ніколса (Brandon Nichols), справжнє ім'я якого, як виявляється пізніше у ході приватного розслідування головного героя роману Тревіса Джордана, – Джастін Кентвел (Justin Cantwell). Докладна назва церкви – церква Богородиці Полів (Our Lady of the Fields). Саме у ній збираються представники чи не всіх християнських конфесій у місті Антіохія, де переважно розгортається дія роману і де діються численні чуда. Тут можна простежити аналогію, яка стосується таких символічних якостей, як мудрість, заохочення до єдності та злагоди, любов, характерні для церкви як зібрання людей і приміщення, в якому вони збираються, оскільки воно також важливе для продовження певної традиції у формуванні духовного, символічного та матеріального середовища життя громади. Отже, церква, у цьому разі, також стає своєрідним персонажем, а аналогія передається не прямолінійно, а натяками. У розвитку подій, який призводить до того, що церква Богородиці Полів мало не була потрошена майбутніми послідовниками Брендона Ніколса у запалі

прагнення торкнутися того, що, на їх думку, могло принести їм зцілення, – були знищені лавки віттар, розп'яття. У цьому також можна побачити аналогію із символічними якостями жертвності та страдництва.

Другий герой-персонаж, який втілює символічність імені Марія – Меріан Чярделлі (Marian Chiardelli), перша дружина Тревіса. Одне з трактувань імені Меріан – це зменшене від Марія. Прізвище, до речі, також додає характеристики до образу героїні. Чярделлі походить від першого імені Рікардо і означає «потужний лідер». Принагідно нагадаємо, що одне зі значень імені Марія – зірка моря; зірка, яку іноді єдину можна бачити у негоду; зірка, яка вказує шлях. Символічну природу імені *Merian* у романі Перетті підтверджує енциклопедична характеристика денотата: витримка, здатність ставати підтримкою, вказівкою при виборі правильного напрямку руху, джерелом натхнення, праведність, – все це робить героїню, як і її євангельську тезку, благородною та величною. До Меріан у місті ставляться як до праведниці. Вона – натхнення і підтримка Тревіса у непростих обставинах його життя, його помічниця. Риси особистості Меріан виявляються вже при їх першій зустрічі. Меріан разом із Тревісом – єдині люди, які не побоялися надати допомогу Шерон, подрузі Меріан, яка опинилася в ситуації загрози смерті на молитовному зібранні з метою зцілення. Діабет міг її вбити, а інші навколишні не мали досвіду, тверезості та мужності щось вчинити, щоб спасти дівчину. Меріан має відвагу, мужність, рішучість, не боїться протистояти натовпу, виявляє кмітливість. Меріан палає праведним гнівом до тих, хто допустив таку небезпечну ситуацію, не боїться протистояти обуреному втручанням пастору серед зойків і криків як мінімум сотні його прибічників. Меріан у цій сцені подій навколо зібрання зцілення одягнута у блакитну сукню, – це також непрямий натяк, – адже саме у одязі блакитного кольору часто зображують Діву Марію. До речі, у цій сцені Перетті, оскільки його герой Тревіс ще не знає дівчини та її імені, просто називає її Блакитною Сукнею, як і деяких інших персонажів за їх домінують ознакою, як-от Луджена Горлянка, Товстуха чи Їжачок. У блакитному одязі – куртці, джинсах і шапці – Меріан також у той момент, коли Тревіс робить їй пропозицію.

Будучи глибоко віруючою людиною, Меріан тримається здорового глузду. Стосовно заходу, на якому ледь не померла її подруга, вона висловлює власне переконання, що Бог може зцілювати у відповідь на молитви, однак і адекватно оцінює ситуацію, яка виникла на зібранні, де мали відбуватися зцілення, і те, що події на ньому вийшли за межі цього здорового глузду. Меріан також напрочуд тактовна. У відповідь на пропозицію зацікавленого нею Тревіса пообідати з ним, вона відповідає із сердечністю та добротою, що допомагають хлопцю пережити розчарування відмови. Тревіс на першій зустрічі з Меріан вражений її мудрістю, чарівністю, внутрішнім світлом.

Натяком також виражена аналогія, закладена в імені-символі Марія, що стосується належності Меріан до духовного і церковного світу – при другій зустрічі Тревіс бачить її у складі співочого жіночого гурту такою: «Очі здавалися більшими, а сьогодні ще й виблискували на сонці, яке лилося крізь вікна церкви» (“Her eyes seemed bigger, and today they were sparkling as the sunlight came through the chapel windows”) (Peretti 2011: с. 192). Образи сонця (зокрема, скажімо, Христа як сонця, що не заходить, як світло світу) і церкви через аналогію додають нові риси, що відповідають символіці імені.

Непряма аналогія відносить нас до душевного болю, який був пророкований Діві Марії при Стрітенні старцем Симеоном «тобі самій меч прошиє душу» (Лк 2, 35), і який також носить у собі Меріан: «Глибоко в душі Меріан носила якийсь жахливий біль, і кожного разу, коли розмова надто близько стосувалася цієї теми, вона відходила у бік, заводила мову про будь-що інше, знаходила привід віджартуватися» (“There was some kind of terrible wound deep inside her, and every time our conversation came too close, she’d shy away, change the subject, find something to laugh about”). «Дивлячись, як вона плаче, а дві подруги скрушно стогнуть... я з гіркотою думав про те, наскільки важкий тягар, напевно, вона носить у душі» (“The way she would cry and her two friends wail ... I grieved to think what awful burden she had to be carrying. I determined I would pray for her as well. I couldn’t pray”) (Peretti 2011: с. 194). Хоча зрештою, відповідно до авторської манери твору, якій часто притаманний гумор, справа виявляється у тому, що Меріан вважає, що в неї

незгода з Богом, бо вона не може говорити мовами.

Меріан має, як і її тезка, світлу і добру душу, добрий люблячий погляд, який надихає Тревіса та дає йому віру в те, що його хтось може любити, незважаючи на прикрий досвід, який він пережив у юності, та віроломність дівчини, із якою мав намір одружитися:

Я відчував глибину її радості, чув щасливий сміх її душі. У той момент наша любов стала реальною. ... ніколи навіть не сподівався, що така дівчина із радістю прийме мою любов і відповідь на неї любов'ю... Але в той момент, коли Меріан подивилася на мене цим своїм особливим поглядом, я повірив. Я нарешті повірив. ... я зустрічав цей погляд майже щоранку, коли вона сиділа за столом навпроти, і під час кожної моєї проповіді, коли вона сиділа в першому ряду, – рік за роком. ... Цей погляд був більш красномовним, ніж будь-які слова. У ньому містилося все моє життя. До самого кінця він залишався незмінним, і, зникаючи за межу земного буття, Меріан знову на коротку, летючу мить послала мені той погляд, в останній раз стискаючи мою руку.

(I could actually feel the depth of her joy, the laughter in her heart. Our love became real in that moment... I never believed that such a lady as this would so gladly accept my love and love me in return... But that moment, when she gave me that one special look, I knew. I finally knew... I would receive it across the breakfast table almost every morning and from the front pew every time I preached, year after year... It spoke volumes without a word. It was life to me. To the end, it never faltered, and before she slipped away, she summoned it once again, for one, fleeting instant, grasping my hand) (Peretti 2011: c. 221).

Цікаво, що у романі є епізод, коли герої до конкурсу на кращий маскарадний костюм до Геловіна готують костюм віслючки Валаама. Цей образ також викликає асоціацію з образом Діви Марії, яка їхала вагітною, щоб зареєструватися у переписі на віслюку до Вифлеєма. Всередині віслюка опиняються Меріан і Тревіс, котрого упросили замінити подругу Меріан Джулію Форд, яка захворіла.

Інший штрих, що відсилає нас до образу Діви Марії – здатність реагувати на присутність зла. Меріан назавжди залишається в серці Тревіса. І тоді, коли він опиняється в ситуації непевності та загрози, він згадує її здатність відчувати присутність злих духів.

Ім'я другої дружини Тревіса Морган також пов'язане із морем, а отже, й із зіркою моря – зіркою, що вказує шлях, Марією. Морган

виявляється жінкою рішучою, мужньою, жертвною. У спілкуваннях із Тревісом у процесі пережиття містом дивних подій, пов'язаних із чудесами, вона переживає своє навернення. Морган – пастор методистської церкви і єдина жінка серед священнослужителів – успадкувала погляди свого першого чоловіка Гейба, який загинув. Назагал ці погляди були доволі ліберальними. Однак, навіть керуючись ліберальними помилковими поглядами, Морган дбала про людей. Таке піклування про людей наближає Морган до образу Богородиці.

Морган не боїться визнати свої сумніви (що характерно також для її тетки, хоч і стосовно інших питань). Саме це приводить до її зближення із Тревісом. Як і Богородиці, Морган властива віддана любов по відношенню до свого сина, Майкла, що спонукає Морган інтенсивніше шукати істину.

Протилежність тому – образ Мері Донаван, що органічно вписаний у концепцію лжемесіанства. Мері Донаван, яка вважалася католичкою, увійшла у стан Ніколса. На одному із зібрань під головуванням Брендона ми бачимо її поряд із ним «у довгій блакитній сукні та в хустині, подібно до будь-якого скульптурного зображення Діви Марії» (“wearing a long, blue dress and a shawl over her head, like every statue of the Virgin Mary”) (Peretti 2011: с. 247). Вона

трималася... можна мовити, як свята. Ніколс приязно, жартівливо штовхнув Мері ліктем, і вона зніяковіло захихотіла. Аудиторія підхопила думку.

– Мати наша! – залунали зойки у залі. – Благослови тебе Бог, мати наша!

Вона повільно піднялася, поправила хустку і, дрібно, плавно ступаючи з грацією танцівниці, підійшла до краю помосту, а потім простягла вперед руки і манірно промовила:

– Благословляю вас усіх!

(she seemed to be acting very ... shall we say, icon-like? Nichols gave her a kindly, playful nudge, and she giggled with embarrassment. The audience picked up the idea. “Mom!” they called. “God bless you, Mom!” She rose slowly, gathering her shawl about her head and taking small steps with a fluid, dancer-like gracefulness. She approached the podium and then, both hands extended, said airily, “Blessings to you all!”) (Peretti 2011: с. 247).

Інший іменний образ-символ і водночас варіант образу-символу, пов'язаного з іменем Марія, – Марія-Магдалина. Салі Фордайс, одна з перших, якщо не перша, кому було проголошено швидкий прихід месії, – тобто лжемесії, уособлюється із Марією Магдалиною, символічне значення імені якої містить образ грішної жінки, яка покаялась і знайшла прощення та спасіння. Саме це, зрештою, і відбувається із Салі. Причому такий пласт символічного значення існує як імпліцитний, пов'язаний зі змістом роману, так і експліцитний. Одна із прибічниць лжемесії Брендона Ніколса Адрієн Фолсом проголошує Салі єдиною з Марією Магдалиною. Салі до Адрієн послав сам Ніколс. Адрієн, передаючи нібито послання від Господа, пише про єдність Салі з Марією Магдалиною, як і про єдність його слуги (тобто Ніколса) із Христом, про те, що Марі Донаван єдина з Дівою Марією, Майкл Еліот – із Йоаном Хрестителем. Це Адрієн пише під диктовку ангела Елкезара, закриваючи очі та прислухаючись до його голосу, приймаючи це як звістку від Господа. Автор, до речі, вживає сатиричний прийом, щоб підкреслити лжемесіанство – жінка пише, ніби слухаючи голос невидимого співрозмовника по телефону.

Важливе для прочитання роману й інше ім'я, а радше набір імен пов'язаний з іншим головним героєм твору. Це приходень, який не заперечує, щоб його називали Ісусом, який творить численні чудеса нечистою силою. Вперше ми зустрічаємо його під іменем Брендона Ніколса. Одна з варіацій тлумачення цього імені – «перемога людей або народу» (грецького походження), або ж, якщо звернутися до кельтських коренів імені – принц, ватажок (“prince”, “chieftain”, “king”). Інші інтерпретації значення цього імені та його елементів – пагорб, гора (hill), “broom”, “gorse”, “crow”.

Прізвище Брендона Ніколс також грецького походження й означає майже те саме, що й один із варіантів його імені – перемога, тріумф людей, народу. Інший важливий натяк імені-прізвища Ніколс пов'язаний із асоціацією зі св. Миколаєм, щедрим на подарунки. Отже, через своєрідний підкуп шляхом роздачі численних подарунків Брендон Ніколс намагається за кілька тижнів завоювати місто там, де Тревіс Джордан, його у багатьох відношеннях попередник, працював 15 років.

Автор акцентує увагу читача через ім'я цього героя на тому,

що Брендон прагне для своєї перемоги догодити передусім людям, хоча й не заперечує, коли до нього ставляться як до месії. У одній із довірливих розмов із Тревісом Джорданом Ніколс скаржиться на те, що бажання людей дедалі зростають і стають чимраз більш дивними та такими, що суперечать одне одному. Люди приводять із собою дітей, але ніхто за ними не доглядає. Деяким не подобається музика, а деякі хочуть її більше. Одні вважають, що у наметі, де проходять збори з «месією», надто спекотно, а інші вважають, що там надто холодно. Деякі старші люди прагнуть сидіти лише позаду, а потім скаржаться, що їм нічого не чути. Чотири різні фракції послідовників Ніколса запекло сперечаються з приводу того, як розпорядитися своїм сайтом в інтернеті, тоді як цього сайту ще просто не існує. Люди, яким прагне догодити Брендон і всі бажання яких обіцяв виконати, просять мішки грошей, шикарні авто та особняки. Їх бажання ніколи не закінчуються. Хлопець, якому Ніколс зцілив щитовидку, потім прийшов із проханням позбавити його лисини, а згодом висловив бажання краще грати на піаніно. Згодом він привів із собою трьох приятелів, які бажали стати більш привабливими у плані сексуальному. Жінка, яка не перестає їсти, хоче схуднути, а чоловік, який ані дня в житті не працював, хоче розбагатіти.

Інше значення імені Брендон «принц» підкреслює аспект вибраності, вписаний у парадигму розуміння себе персонажем і навколишніми. Ці риси елітарності, лідерства підкреслює у Брендоні, наприклад, місіс Мекон, на ранчо якої прибуває Ніколс. Вона характеризує новоявленого чудотворця для репортерки Ненсі як «не зовсім звичну людину», якій слід зробити деякі поблажки, яка може видатись, оскільки є Божим пророком, дещо різкою та зухвалою.

Інша деталь – Брендон, почувши, що з ним бажає поговорити поліцейський, посміхається і простягає руку, що сприймається у контексті того, що відбувається, також досить поблажливим жестом. Ніколс відповідає на питання поліцейського недбало, не барячись, поводячись, справді, як принц.

Місіс Мекон із гордістю говорить про те, що найняла Ніколса, зауважуючи, що він Божий пророк, і поселила його в маленькому котеджику-будиночку для гостей, побудованому в тому ж стилі, що

й головний будинок, який місис Мекон називає покоями для пророків, як у Другій книзі Царів. При цьому Брендон дозволяє багатій удовиці вважати його тим, ким вона хотіла б його вважати, тобто пророком. Він це коментує так, що посланий Богом, але дозволяє людям самим робити висновки. Тут же Брендон при поліцейському Брету демонструє свій пророчий і цілительський дар, торкнувшись цього охоронця закону. Від дотику Ніколса, від якого Брет здригнувся як від електричного удару, рука могутнього полісмена затремтіла, а зі штанин випали три зазубрених уламки металу. Враженого таким поворотом подій Брета Брендон ще більше дивує, розповівши правду про те, де і як поліцейський був уражений гранатою, як і про долю його товаришів.

Брендон також намагається перетягти на свій бік Тревіса, прагнучи переконати його, що всі ті, які не беруть його, Ніколса, сторону – люди обмежені. Так Брендон демонструє свою зверхність стосовно інших. Водночас Брендон розмовляє із Тревісом голосом м'яким і заспокійливим, улесливим (“smooth and soothing”). Отже, Брендон не настільки впевнений у собі та в успіху своєї справи, а може, й просто шукає способів якнайшвидше досягти своєї мети. Він підсвідомо розуміє, що взявся до боротьби проти того, хто перевищує його своєю силою. Тож, Брендон залишається на стороні народу, людей-переможців, яким не тягаться із силами вищого порядку. Ближче до кінця твору читач дедалі більше розуміє оповідь прологу. Брендон без достатньої для нього підтримки та усвідомлення стає до певної міри жертвою обставин. До останньої миті він має свободу вибору, однак так і не наважується довіритися милосердю.

З іншого боку, певні надприродні здібності Брендона та прагнення бути переможцем змушують його не соромитись того, щоб давити на болючі точки Тревіса. Наприклад, він змушує Тревіса Джордана повернутися думками у минуле, щоб згадати про причини його подорожі в Міннеаполіс, офіційну резиденцію Біллі Грема, одного з найбільш відомих протестантських проповідників ХХ ст., та глибоке розчарування, з яким Джордан там стикнувся. Брендон трактує ці пошуки Тревіса як пошуки більш досконалого світу. Ніколс стверджує, що його послідовники будуть шукати більш довершений світ та, можливо, здобудуть його. Знову і знову

в постаті Брендона автор акцентує пошуки людського визнання та здобутків.

Відповідь Тревіса на те саме питання, поставлене собі, інша. Хоч герой і знаходиться у сумнівах, рівень його відповіді (єдиної, яка з'являється в його голові через повернення до неприємних роздумів та спогадів) інший – він апелює до Божого покликання.

Інша важлива складова імені Брендон – гора, узвиштя *hill*. Значеннєве поле гори, підвищення включає лексеми *swell, rise, rolling, knoll, curve of the earth*.

Проаналізувавши, як автор обігрує це значення імені в долі своїх героїв, підкреслимо, передусім, що Брендон з'являється вперше в Антіохії американській перед очима головного героя цього твору Тревіса на узвишті (*hill*) в образі Ісуса Христа. Узвиштя (*rise*) вперше згадується у першому ж епізоді після прологу. Туди приходить Салі, це вона робить щодня для того, щоб забезпечити собі психологічний порятунок у провінційному містечку, звідки кожен, хто має таку можливість, намагається якнайшвидше вибратися. Саме на такому узвишті Салі отримує звістку від привабливого молодого чоловіка її віку про те, що її молитви вислухані та вона має чекати на нього (Салі мала звичку навіть вголос молитися протягом своїх прогулянок преріями, де знаходила розраду). Будинок, де став жити Брендон у вдовиці, також знаходиться на горі. Отже, гора символічно передає прагнення героя бути поміченим.

Така символічність, пов'язана з прагненням яскравого маніфестування явищ і подій, переходить і на предмети та споруди, пов'язані з Брендonom – на горі знаходиться церква, де сталося перше чудо в містечку Антіохія, де добровільний прибиральник Арнольд Ковальські, який страждав від артриту, побачив слюзи в очах Спасителя на розп'ятті, торкнувся їх і був, здається, зцілений.

Брендон, маючи багато подібного у долі з Тревісом, однак, також є його антиподом. На відміну від Брендона, який завжди хоче, щоб помітили його успіхи, бути на видноті, Тревіс має життєвий та релігійний досвід, котрий підказує йому те, що Бог діє, як правило, не намагаючись привернути до Себе максимум уваги. І це, до речі, стає одним із дороговказів для розгадки феномену

Брендона, вказівкою, звідки Тревіс черпає сили та мужність для вирішення квесту.

Іншою вказівкою на певне протиставлення Брендона та Тревіса є прізвище – Джордан. Це не лише річка, де Йоан Хреститель проводив водне хрещення, а й просто річка, а річки, як відомо, тяжіють до найнижчих місць рельєфу.

Ще одна асоціація, пов'язана з узвиштями, – те, що церква, де останні роки служив Тревіс і яку він побудував, також знаходилася на узвишші. Згодом колишній пастор живе, найвірогідніше, у низині, оскільки згадується пагорб, де він бачить постать, схожу на Ісуса.

Асоціацію з пагорбом та істинною чи уявною дією Бога в романі бачимо в описі одного з маленьких чудес, котрі відбулися з приятелем Джордана у його юності. Клей дає своє свідчення у колі людей, які маніфестували себе свідками Христа, проте не дуже дбали про своє зростання у моральності:

Клей розповів про свого приятеля, перед яким він засвідчував свою віру і який не поспішав відповісти на це свідчення. Дорога до причалу, що йшла вгору, була покрита льодом, але Клей помолився за своє авто, тоді як його приятель спостерігав за ним, і зміг подолати дорогу вгору. Його скептичний друг також спробував це зробити, але його авто забуксувало на середині шляху. Ми засміялися, зраділи і прославили Господа за таку яскраву демонстрацію своєї сили.

(Clay shared about a friend he'd been witnessing to who was still holding back, but God was working on him. The ferry dock hill was icy, but Clay prayed for his car while his friend watched, and then Clay made it up the hill. The skeptic friend tried it and his car came to a pitiful, wheel-spinning stop only halfway up. We laughed, cheered, and praised the Lord for such a direct demonstration of his power) (Peretti 2011: с. 90).

Гори згадуються у словах Майкла, сина преподобної Морган, які відносять читача безпосередньо до Євангелія, Йоана Хрестителя та Ісуса Христа: «Вирівняйте стежки його. <...> кожна гора й горб...» (Лк 3, 4–5). І на згадці про гори його переривають, зауважуючи, що далі відомо, хоча в Євангелії від Луки після заклику до того, щоб зробити стежки прямими, йдеться про низини, що мають бути заповненими, піднятими до загального рівня, а не

про гори, котрі мають бути понижені. Отже, автор робить наголос на узвишсях, що дає відповідний ключ для прочитання твору.

Херб Джонс – інше ім'я Брендона, яке виявляє Тревіс, прагнучи звільнити місто від згубного впливу месії-самозванця, почавши займатися приватною детективною діяльністю. Це ім'я промовисте в іншому сенсі. Його «месія» взяв собі після того, як мав почати нове життя після помсти батьку. Самому Джастіну (бо це справжнє ім'я персонажа) ім'я Херб не подобається. Він воліє, щоб Тревіс, який дізнався про ім'я Херб, все ж називав його Брендонем. І коментує це так, що Херб, – це рослинка, яку подрібнюють та кидають у суп. Таке порівняння має тенденцію до того, щоб перемістити персонажа в інший вимір, пов'язаний із заниженням пафосу, на висоту якого претендує Брендон. Сам Джастін, граючи іменами та ставлячи їх в різний контекст, акцентує на зміні стану самосвідомості – від людини, котра дає над собою щось робити, змінювати та використовувати її (Херб) до особи, котра сама визначає своє буття і має вплив на інших (Брендон).

Промовистим також є прізвище Херба Джонса. Джонс – друге за розповсюдженістю прізвище серед американців, яке Джастін, швидше за все, вибрав, щоб якнайшвидше загубитися у натовпі. Водночас таке прізвище також дає нам інший ключ до розуміння героя. Джонс може означати й цілковиту посередність, що ніяк не виділяється із натовпу, тоді як Джастін з часом захотів заявити про себе як про визначну особу. Ще одне значення для трактування героя за посередництвом цього прізвища пов'язане із мотивом милосердя. Джонс означає син Джона. Ім'я ж Джон походить з єврейського Йоханан (Yochanan), що означає «Господь милостивий», і в контексті твору звучить як таке, що органічно вписується у канву твору, і водночас іронічно – з точки зору самого Джастіна.

Останнє, тобто перше ім'я Брендона, Джастін Кентвел, доповнює характеристику персонажа. Ім'я латинського походження Джастін є деривативом від Justus в значенні справедливий, праведний (“just”, “fair”, “righteous”). Однак сам Джастін має своєрідне розуміння справедливості. Воно більше схиляється до того, щоб Бог виконував бажання, ба навіть забаганки особи. Саме на таких бажаннях Джастін ловить своїх прихильників. Наприклад, Салі, яка з'являється у першій же главі роману, вважає

несправедливим те, як життя з нею обійшлося – вона народилася у провінції, з якої майже кожен, хто має хоч якийсь шанс, намагається втекти. Салі також вважає несправедливим те, як із нею повівся водій, який скоро її змінив на іншу, хоча до того переконував Салі, що вона є чимось на зразок любові всього його життя. Несправедливим вважає Салі й те, що не має крил, щоб покинути нелюбе місце, де змушена жити, а й навіть, якби їх мала, то не має куди летіти, тож констатує відсутність у своєму житті вагової мети. Несправедливим вважає Арнольд Ковальські, із яким сталося перше в Антіохії чудо, те, що за свою відданість Господу він не може отримати зцілення артриту. Несправедливим вважає малолітня злодійка Пенні те, що інші люди мають багато майна, яке дуже знадобилося б і їй. Прибулець, який дозволяє вважати себе Ісусом, зцілює руку Пенні, і вона вважає несправедливим не використати її належним, на її думку, чином, – допомогти іншим поділитися тим, що вона хотіла б мати для себе – кількома сукнями, блузками, компакт-дисками тощо. На подібний гачок Джастін хотів би зловити й Тревіса, з яким, на жаль Кентвела, все виявляється не так просто. Внутрішній досвід, переконаність у важких, але важливих речах, яку навіть сам Тревіс не завжди усвідомлює, інтуїція, пошук правди, дають силу пану Джордану протистояти новоприбулому месії.

Прізвище Джастіна також наводить на певні роздуми. Кентвел – ірландського походження та має одною із найбільш розповсюджених інтерпретацій значення «Той, хто живе біля верб». Символічне значення верби – переродження, здатність до подолання важких обставин, втрат та емоцій, здатність до переродження й пристосування. Непроста емоційна та життєва ситуація характерна для всіх членів сімейства Кентвелів. Батько вважає себе жертвою злочину сина і ревниво відстоює свою першість, водночас продовжуючи тероризувати всіх навколишніх, навіть після того, як отримав відплату за жорстокий вчинок, здійснений стосовно сина. Мати Джастіна страждає від жорстокого чоловіка. Всі діти також відчувають на собі наслідки присутності духу насильства у родині.

Цікаве й інше можливе трактування. У давньогрецькій міфології верба також символізує владу назагал. Орфей, талановитий творець музики та пісень, взяв із собою в підземний

світ лише арфу та гілочку верби. А Геката, зла богиня ворожбитства, ночі та магії, використовувала жезл із верби. На початку роману, у період, що передує об'явленню в Антіохії месії, обриси Діви Марії з'являються на зрізі товстої вербової гілки. Вербовий видолинок неподалік від маєтку багатой удовиці – місце, де стають можливими потаємні дії Джастіна – саме там він вбиває під виглядом нещасного випадку небажаного свідка. Верб також символізує любов і втрату. Мати Джастіна місіс Кентвел переживає у своєму житті і глибоку любов до втраченого сина, і втрату. Саме звучання прізвища Кентвел натякає на проблеми в родині, у якій «не може бути добре».

Інший важливий персонаж із промовистим іменем – Кайл Шерман, пастор п'ятидесятницької місії в Антіохії, який змінив Тревіса після його самоусунення. Шотландського походження ім'я Кайл означає вузький, навіть ригористичний, що суворо тримається переконань (“narrow, strait”). Кайлу в момент розгортання подій у романі ще не виповнилося тридцяти, він жилавий, автор порівнює його із молодим гарячим конем, готовим пуститися в галоп. З самого початку в спілкуванні з Тревісом він намагається бути добрим пастирем. Кайл, як каже про це сам Джордан, просто прийшов до нього та став частиною життя колишнього священника п'ятидесятницької місії. Кайл уміє застосовувати хитрість у розмові та подачі інформації для того, щоб добитися успіху своїх добрих намірів, – зокрема, щоб витягти Тревіса у церковні кола. Він не боїться «ставати на тонкий лід» – ставити питання, які вже знаходяться на межі того, що можна спитати у людини, яка опинилася у важкій психологічній і соціальній ситуації (у Тревіса, стосовно його натяку, про те, що він більше не хоче бачити священників). І він подобається Тревісу, який у ньому впізнає себе років двадцять до того, вбачаючи в ньому енергійного Божого слугу.

Зауваження про те, що Шерман не боїться ставати на тонкий лід, згадуються у творі кілька разів. До цього твердження додається й образна картина наслідків такої поведінки – внизу на нього вже чекають акули, готові заживо його зжерти. Отже, ім'я Кайла цілком справедливо описує цю особистість – сміливу та рішучу задля вірності власним переконанням.

Від початку Кайл досить підозріливо ставиться до порад Тревіса про обережність та мудрість у спілкуванні зі священниками. Однак він швидко вчиться і робить висновки з доречних порад старшого товариша. Кайл, який приходить на зібрання священників із приводу дивних подій, що відбуваються у містечку, не боїться вступати у необхідну суперечку стосовно ризиків прийти до неправильних висновків, потрапити в оману, приписати демонам численні явища, схожі на явлення чи можливі зцілення. У середовищі людей, деякі з яких мають досить ліберальні переконання, хоча й є священнослужителями, Кайл не боїться відстоювати свою думку про те, що істина має значення. Кайл також сміливо дорікає Тревісу з причини бездіяльності Джордана. Він наголошує, що пастори та священнослужителі є людьми, відповідальними за своїх парафіян перед Богом.

Про запальність, рішучість, сміливість Кайла свідчать його реакції на події у романі. Коли Кайл дізнається про діяльність у містечку секти та те, що її голова Армонд Харрісон входить до асоціації священнослужителів, він, у цей момент розмови з Тревісом керуючи автомобілем, стискає кермо з такою силою, що Джордану здалося, що Кайл зараз його зламає, він у запалі, здивуванні та гніві ударяє по гальмах і зупиняє авто. Кайл усвідомлює, що він бореться, лізе з бійкою у вовчу зграю, і все ж робить це. Кайл також першим із священнослужителів доходить висновку – і не боїться озвучити його вголос – про те, що чудеса, видіння, таємничий прибулець є, найімовірніше, справою сатани, а все місто має пробудитися.

Як тільки стало можливим безпосередньо побачити новоприбулого месію, Кайл одразу вирушає побачити його у помісті вдовиці. Він також намагається пронести на зустріч із Бренденом Ніколсом фотоапарат, знаючи, що це заборонено, і робить знімки.

Пастор пятидесятницької місії разом із Тревісом таємно починає проводити розслідування, щоб виявити якусь невідому грань душі та історії Ніколса. Він також відважується таємними шляхами проникнути з Тревісом до помістя удовиці, щоб розвідати ситуацію з Ніколсом, знайти докази його злочинів, фактично ризикуючи життям.

Прізвище Кайла Шерман теж вдало описує сутність персонажа. Шерман означає або перукар, або той, хто працює з вовною, або особу, яка займається стрижкою овець. Одна з деталей у творі переконливо засвідчує те, як ім'я героя доповнює його образ. Коли Кайл змусив Ніколса показати сліди від цвяхів на його руках і той це зробив, все ж не переконавши Шермана, Кайл у розмові з Тревісом, хоч і пригнічений, сміливо заявляє про те, що Ніколс краде овець із його вівчарні, а він не має наміру давати йому можливість це робити. Кайл Шерман є образом особи, котра дбає про своїх овець, щоб вони були живі, здорові, ситі, у безпеці і давали також досить вовни (робили досить добрих справ, перекладаючи образною мовою, хоча останнє не найважливіше).

Отже, можемо простежити, як імена героїв у «Візиті» Перетті допомагають поглибити їх образи. Так, персонажам, які їх носять, як-от Марія (Меріан, Морган, Богородиця полів), притаманні якості, пов'язані із символом імені Марія – мудрість, захоочення до єдності та злагоди, любов, жертовність, страдництво, праведність, готовність допомогти, тверезість, мужність, відвага, рішучість. Це дозволяє глибше проникнути у задум та загальну атмосферу твору автора.

Набір імен, пов'язаний із Бренденом Ніколсом, допомагає побачити еволюцію персонажа від особи, котра страждає, до лжемесії, який прагне бути завжди на видноті і хай уявній, а все ж висоті. Ім'я Кайла Шермана також поглиблює його образ справжнього і відданого пастиря, не схильного до того, щоб відступати перед труднощами чи погоджуватися на компроміси. Помітний зв'язок імен героїв із їх художньою характеристикою акцентує в особистостях персонажів важливі для оповіді риси, залишаючи, однак, читачу простір для власного сприйняття та трактування.

Подальші розвідки, пов'язані з дослідженням «Візиту» Перетті та матеріалу у площині онімної лексики, можуть проводитися через залучення для аналізу як імен інших персонажів, що формують другий план оповіді цього роману, так й імен героїв та назв інших творів, що допоможе більш цілісно осягнути задум митця, розширити горизонт аналізу мовної картини та змісту.

- Карпенко, О. і Варбанець, Т. (2020). Специфіка англомовних віртуаліфотомонімів. *Записки з ономастики*, № 23, с. 49–62. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2020.23.219056>
- Лукаш, Г. (2023). Нотатки з теорії ономастики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, вип. 2 (100), с. 184–194. [https://doi.org/10.35433/philology.2\(100\).2023.184-194](https://doi.org/10.35433/philology.2(100).2023.184-194)
- Неймет, О. (2001). Імена-символи у романах Ф. Моріака. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка]. Серія Філологічні науки (мовознавство)*, вип. 37, с. 206–208. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19041> (дата звернення: 30.11.2023).
- Павлюк, Х. (2021). Онімний сектор концептосфери молодіжного роману-дистопії (на матеріалі трилогії С. Коллінз «The Hunger Games»). *Записки з ономастики*, № 24 (2021), с. 43–65. <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2021.24.248317>
- Хаботнякова, П. (2018). Методика дослідження когнітивно-прагматичного аспекту біблійних образів-символів у жанрі містичного трилера (на матеріалі творів Френка Перетті). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*, вип. 1 (69), ч. 2, с. 207–209. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2018-1\(69\)/2-207-209](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-207-209)
- Хаботнякова, П. (2019). *Лінгвальна репрезентація біблійних образів-символів в англомовному містичному трилері: когнітивно-прагматичний аспект (на матеріалі творів Френка Перетті)*. Дисертація кандидата наук. Запорізький національний університет, 294 с.
- Хаботнякова, П. (2020). Реалізація біблійних образів-символів у комісивних та експресивних мовленнєвих актах у містичних трилерах Френка Перетті. *Закарпатські філологічні студії*, вип. 13, т. 2, с. 167–171. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.34>
- Christian, M. (2018). “The dragon is sin”: Spenser’s Book I as Evangelical Fantasy. *Spenser Studies*, vol. 31–32, pp. 349–368. <https://doi.org/10.1086/695582>
- Guelich, R. (1991). Spiritual Warfare: Jesus, Paul and Peretti. *Pneuma*, vol. 13, iss. 1, pp. 33–64. <https://doi.org/10.1163/157007491X00033>
- Gutjahr, P. (2002). No Longer Left Behind: Amazon.Com, Reader-Response, and the Changing Fortunes of the Christian Novel in America. *Book History*, vol. 5, pp. 209–236. <https://doi.org/10.1353/bh.2002.0009>
- Howard, R. (1994). Vilifying the Enemy: The Christian Right and the Novels of Frank Peretti. *Journal of Popular Culture*, no. 28 (3), pp. 193–206. https://doi.org/10.1111/j.0022-3840.1994.2803_193.x
- Peretti, F. (2011). *The Visitation*. Nashville : Thomas Nelson, 438 p.
- Watanabe, N. (2012). Italian-American Ethos in the Post-Capra Novel: Peretti’s This Present Darkness and Trigiani’s The Queen of the Big Time. *Italian Americana*, vol. 30, no. 2, pp. 168–188. URL: <http://www.jstor.org/stable/41495582> (дата звернення: 30.11.2023).

ANTHROPONYMS IN F. PERETTI'S NOVEL "THE VISIT"

Aneliya Polshchak

orcid.org/0000-0002-7687-8616

polshchakaneliya9@gmail.com

Department of English

National University of "Kyiv-Mohyla Academy"

2 Hryhoriya Skovorody str., 04655, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article examines important anthroponyms in the novel "The Visit" by Frank Peretti, an outstanding author in the genre of Christian fiction whose works are on a par with the stories and novels of Tolkien and Lewis. Anthroponyms in this work of Peretti acquire importance due to the deep meaning connection with the literary, biblical tradition, revealed thanks to the application of the method of careful reading. The author's naming of his characters testifies to his vision of the text, characters, language picture of the world, and reality, is a factor that determines the ideological and semantic level of the work. Therefore, similar studies open perspectives in these areas. The investigation focuses on the anthroponyms of several characters with variants of the name Maria, which also include a significant element of symbolism, several names that belong to one character and reflect the evolution of the hero and his self-identification, mutual reinforcement of the names and surnames of the characters. Thus, for example, the set of names associated with Brandon Nichols (Justin Cantwell) reveals his evolution from a person who succumbs to suffering to a false messiah with signs of false brilliance and pathos. The advantage of this study is taking into account the functionality of anthroponyms, which, thanks to their widespread use, contribute the quality of characters some objects of the story (for example, a church dedicated to the Virgin of the Fields). The mutual strengthening of the meaning of different degrees of anthroponyms can be traced both in characters with a tendency towards a clear homogeneous positive orientation (Marian Ciardelli, Kyle Sherman) and in a hero with a more diverse range of evaluation of personality qualities (Brandon Nichols). The presence of different, unrelated, or little related meanings of the name helps to create a three-dimensional image of the hero, as in the case of Brandon Nichols, and leave the reader free for his/her perception and interpretation of the characters.

Keywords: "Visit" by Frank Peretti; anthroponyms; Christian fiction.

References

- Karpenko, O. and Varbanets, T. (2020). Spetsyfika anhlomovnykh vitrualmifotomonimiv [The Specific Features of English Virtual Mythotoponyms]. *Zapysky z onomastyky*, no. 23, pp. 49–62. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2020.23.219056>

- Lukash, H. (2023). Notatky z teorii onomastyky [Notes on the Theory of Onomastics]. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky*, iss. 2 (100), pp. 184–194. (in Ukrainian). [https://doi.org/10.35433/philology.2\(100\).2023.184-194](https://doi.org/10.35433/philology.2(100).2023.184-194)
- Neymet, O. (2001). Imena-symvoly u romanakh F. Moriaka [Symbolic names in the novels of F. Mauriac]. *Naukovi zapysky [Kirovohrads'koho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. Volodymyra Vynnychenka]. Seriya Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, iss. 37, pp. 206–208. (in Ukrainian). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19041> (accessed: 30.11.2023).
- Pavliuk, Kh. (2021). Onimnyi sektor kontseptosfery molodizhnogo romanu-dystopii (na materialy trylohii S. Kollinz “The Hunger Games”) [Onymic Sector of the Conceptual Sphere of the Young-Adult Dystopian Novel (Case Study S. Collins’ Trilogy “The Hunger Games”). *Zapysky z onomastyky*, no. 24, pp. 43–65. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2021.24.248317>
- Khabotniakova, P. (2018). Metodyka doslidzhennia kohnityvno-prahmatychnoho aspektu bibliinykh obraziv-symvoliv u zhanri mistychnoho tryleru (na materialy tvoriv Frenka Peretti) [The Methodology of Cognitive-Pragmatic Aspect Study of Biblical Image-Symbol in Mystic Thriller Genre (Based of Frank Peretti Novels)]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiia”. Seriya “Filolohiia”*, iss. 1 (69), part 2, pp. 207–209. (in Ukrainian). [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2018-1\(69\)/2-207-209](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-207-209)
- Khabotniakova, P. (2019). *Linhval'na reprezentatsiia bibliinykh obraziv-symvoliv v anhlomovnomu mistychnomu tryleri: kohnityvno-prahmatychnyi aspekt (na materialy tvoriv Frenka Peretti)* [Lingual Representation of Biblical Images-Symbols in Frank Peretti’s Mystical Thrillers from Cognitive-Pragmatic Perspective]. Candidate’s thesis. Zaporizhzhia National University, 294 p. (in Ukrainian).
- Khabotniakova, P. (2020). Realizatsiia bibliinykh obraziv-symvoliv u komisyyvnykh ta ekspresyvnykh movlennievnykh aktakh u mistychnykh trylerakh Frenka Peretti [Realization of Biblical Images-Symbols in Representative and Directive Speech-Acts in Frank Peretti’s Mystical Thrillers]. *Zakarpats'ki filolohichni studii*, iss. 13, vol. 2, pp. 167–171. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.34>
- Christian, M. (2018). “The dragon is sin”: Spenser’s Book I as Evangelical Fantasy. *Spenser Studies*, vol. 31–32, pp. 349–368. <https://doi.org/10.1086/695582>
- Guelich, R. (1991). Spiritual Warfare: Jesus, Paul and Peretti. *Pneuma*, vol. 13, iss. 1, pp. 33–64. <https://doi.org/10.1163/157007491X00033>
- Gutjahr, P. (2002). No Longer Left Behind: Amazon.Com, Reader-Response, and the Changing Fortunes of the Christian Novel in America. *Book History*, vol. 5, pp. 209–236. <https://doi.org/10.1353/bh.2002.0009>

- Howard, R. (1994). Vilifying the Enemy: The Christian Right and the Novels of Frank Peretti. *Journal of Popular Culture*, no. 28 (3), pp. 193–206. https://doi.org/10.1111/j.0022-3840.1994.2803_193.x
- Peretti, F. (2011). *The Visitation*. Nashville : Thomas Nelson, 438 p.
- Watanabe, N. (2012). Italian-American Ethos in the Post-Capra Novel: Peretti's This Present Darkness and Trigiani's The Queen of the Big Time. *Italian Americana*, vol. 30, no. 2, pp. 168–188. URL: <http://www.jstor.org/stable/41495582> (accessed: 30.11.2023).

Suggested citation

Polshchak, A. (2024). Antroponimy v romani F. Peretti “Vizyt” [Anthroponyms in F. Peretti's Novel “The Visit”]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 109, pp. 22–42. (in Ukrainian). <http://doi.org/10.31861/pytlit2024.109.022>

Стаття надійшла до редакції 2.01.2024 р.

Стаття прийнята до друку 5.02.2024 р.